

Gemeenteraad van Hengelo
Postbus 18
7550AA Hengelo

Gemeente Hengelo

Postbus 18
7550 AA Hengelo

Onderwerp	Zaaknummer	Uw kenmerk	Datum
Scenario's invoering ecologisch maaibeheer	3215816		30 maart 2021

Geachte raadsleden,

Op 2 juli 2020 heeft uw raad een besluit genomen over het initiatiefvoorstel 'Maai- en zaaibeleid' (zaaknummer 3081681).

Op 27 oktober heeft het college u daarom een uitvoeringsvoorstel voorgelegd voor de volledige en directe invoering van ecologisch maaibeheer, met een procesplan en een financiële onderbouwing. Dit voorstel is besproken in een politieke markt dd. 24 november. Tijdens deze politieke markt hebt u als raad aangegeven, dat

- het voorstel nog niet rijp was voor behandeling in de raad;
- u ingaat op het voorstel van het college om vóór eind april 2021 een aantal scenario's aan uw raad voor te leggen waarbij de invoering van het ecologisch maaien in een ander tempo geschiedt dan u met het raadsbesluit van 2 juli had beoogd.

In de bijgevoegde notitie 'Scenario's invoering ecologisch maaibeheer' worden verschillende mogelijkheden inzichtelijk gemaakt hoe de invoering gefaseerd zou kunnen plaatsvinden en wat de financiële gevolgen daarvan zijn. Gefaseerde invoering kan op verschillende manieren: per grastype, per gebied, of een combinatie daarvan.

In de notitie zijn vier scenario's uitgewerkt die uitvoering geven aan het raadsbesluit van 2 juli 2020. De keuzes zijn bepalend voor de omvang en opbouw van de jaarlijkse beheerkosten. Binnen ieder scenario is nadere fasering, een knip of een ruimere tijdsindeling mogelijk. Uiteindelijk leidt elk scenario in zijn maximale vorm tot de kostenuitzetting die wij u ook op 27 oktober 2020 hebben gepresenteerd. Of u dit uiteindelijk ook aanvaardbaar vindt, of dat u 'de knip' elders wilt leggen, horen we graag van u.

Daarnaast wordt in de notitie een alternatief scenario 5 gepresenteerd, dat wij u niet willen onthouden als goede stap op weg naar het door college en raad gewenste ecologische maaibeheer, maar die naar de letter niet binnen het kader van het genoemde raadsbesluit past.

Met deze uitwerking willen we het gesprek faciliteren dat u, vooruitlopend op de Kadernota, over de verschillende scenario's kunt voeren in een beeldvormende politieke markt. Graag horen wij in die politieke markt waar het ambitieniveau van de fracties ligt, zodat wij dat kunnen betrekken bij de afwegingen in de Kadernota 2022-2025.

Vermeld altijd het zaaknummer als u contact opneemt met de gemeente.

Bezoekadres
Burgemeester van der
Dussenplein 1

E-mailadres
gemeente@hengelo.nl
Telefoonnummer
14-074

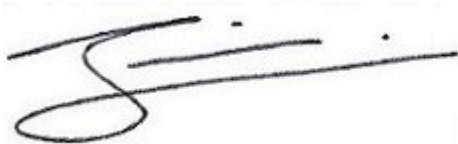
De 'omvormingskaarten', waarop de voorstellen staan waar een ander maaibeheer mogelijk is, zijn in overleg met de griffie op verzoek te allen tijde voor uw inzage beschikbaar.

Wij hopen u hiermee voldoende informatie te hebben gegeven. Graag gaan we met u in gesprek over de voorgestelde scenario's en het vervolg.

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en wethouders van Hengelo,
de secretaris,

de burgemeester,

De heer J. Eshuis

De heer S.W.J.G Schelberg

Vermeld altijd het zaaknummer als u contact opneemt met de gemeente.

Notitie Scenario's invoering ecologisch maaibeheer

1. Aanleiding en waarom

Op 2 juli 2020 heeft de gemeenteraad een besluit genomen over het initiatiefvoorstel 'Maai- en zaaibeleid' (zaaknummer 3081681).

Op 27 oktober heeft het college een voorstel voor invoering van ecologisch maaibeheer voorgelegd, met een procesplan. Die voorstellen zijn besproken in een politieke markt dd. 24 november. Tijdens deze politieke markt is met de raad afgesproken dat, alvorens een besluit zou worden genomen over de invoering, er verschillende scenario's zouden worden uitgewerkt, waarin zichtbaar wordt gemaakt hoe de invoering in een ander tempo zou kunnen plaatsvinden.

De achtergronden en de werkwijze op basis waarvan uitvoering kan worden gegeven aan het ecologisch maaibeheer staan beschreven in het concept Uitvoeringskader 'Naar een ecologisch maaibeheer', hier nogmaals bijgevoegd.

2. Welke grastypen hebben we nu?

Het huidige beheer van bermen en grassen wordt in Hengelo op verschillende manieren gevoerd. Daartoe is een indeling gemaakt in zogenoemde grastypen, die hieronder worden geduid.

N.B. In het groenbeheer vormen 'bermen' geen aparte categorie. Bermen hebben geen vaste breedte en gaan vaak over in bredere stroken of vlakken. Het is niet doelmatig om voor bermen een ander, apart beheer te voeren dan voor bredere vlakken. Het maaibeheer wordt daarom in de dagelijkse praktijk gevoerd op basis van de grastypen.

- **Kort gras of gazon**

Veel bermen en graslanden worden nu nog intensief gemaaid (gemiddeld 26x per jaar), waarbij het maaisel blijft liggen. Deze bermen worden aangeduid als 'kort gras' of 'gazon'.

Kort gras /gazon, maaibeheer zonder afvoer

- **2x maaïen zonder afvoer (geklepelde bermen)**

Veel bermen in het buitengebied worden tweemaal per jaar gemaaid, waarbij het maaisel niet wordt afgevoerd. Deze bermen vallen onder de categorie 'lang gras'. Het maaibeheer vindt plaats met de zogeheten klepelmaaier. Deze methode leidt tot een toename van organisch materiaal en daarmee voedselrijkdom van de bodem, waarin zich uiteindelijk alleen nog grassen en ruigteplanten ontwikkelen.

Geklepelde bermen, 2x zonder afvoer

- **6x maaien zonder afvoer**

Dit betreft een minder groot areaal, vaak meer afgelegen bermen. Deze bermen zien er wat 'hobbelig' uit en hebben weinig natuurwaarde. De bodem is verrijkt en kruiden krijgen weinig kans om zaad te zetten.

6x zonder afvoer

- **Extensief of kruidenrijk gras, 2 tot 1x maaien met afvoer**

Naast bovenstaande beheervormen, waarbij het maaisel blijft liggen, vindt in veel Hengelose bermen en graslanden een extensief beheer plaats van tweemaal (soms zelfs slechts eenmaal) per jaar maaien, mét afvoer van het maaisel. Deze bermen en graslanden worden aangeduid als 'extensief' of 'kruidenrijk gras'.

Deze methode zorgt voor verschraling van de bodem, omdat het organisch materiaal wordt afgevoerd. Als gevolg van de verschraling neemt het aandeel grassen af en kunnen zich meer (bloeiende) kruiden vestigen, die van nature thuishoren op de betreffende locatie (bodem, vochtigheidsgraad, licht, etc). Dit betekent meer biodiversiteit. Daar waar dit extensieve beheer in Hengelo nu enkele jaren wordt gevoerd, zijn al mooie voorbeelden te zien.

Extensief, 2x met afvoer

3. Ecologisch maaibeheer, verschil met huidig extensief maaibeheer

Ecologisch maaien is een vorm van extensief maaien (extensief houdt in één- tot tweemaal per jaar), maar gaat nog een stapje verder dan de huidige werkwijze voor 'kruidenrijk grasland'. Deze werkwijze wordt in Hengelo tot nu toe nog niet toegepast.

Op dit moment vindt het extensieve maaibeheer plaats volgens vaste bestekken, volgens vaste routes en op min of meer vaste tijdstippen. Daarbij wordt een zogeheten maai-zuigcombinatie gebruikt. Het gras wordt gemaaid en in dezelfde ronde afgezogen.

'Ecologisch maaien' verschilt hiervan op twee belangrijke punten:

- Bij ecologisch maaien wordt het maaisel niet meteen afgezogen, maar blijft het een tijdje liggen voordat het wordt afgevoerd. Maaien en afvoeren vindt dus plaats in twee rondes in plaats van één. Het laten liggen heeft als voordeel dat de zaden van de kruiden meer gelegenheid krijgen om eruit te vallen. Kleine diertjes en insecten kunnen een heenkomen zoeken.
- Bij ecologisch maaien is het maaitijdstip niet afhankelijk van vaste rondes, maar van het moment waarop belangrijke soorten in de aanwezige vegetatie zijn uitgebloeid en zaad hebben gezet.

Ecologisch beheer

4. Ingezaaide bermen

Ingezaaide bermen kunnen er mooi uitzien, maar toch kiezen we in beginsel niet voor inzaai (zie ook par. 3.3. van het Uitvoeringskader). Bij inzaaien kunnen soorten die zich van nature op de bewuste grondslag zouden vestigen, worden verdrongen. Dat geldt daarmee ook voor de insecten, vlinders, vogels en kleine zoogdieren die er volgens de natuurlijke orde thuishoren. Inzaaien van bermen past daarom niet in een ecologisch beheer. Inzaaien is een ingreep, terwijl we bij ecologisch beheer juist de natuur zoveel mogelijk haar werk willen laten doen. Ecologisch beheren is: vertrouwen op de wijsheid van de natuur. Onze externe groene partners (verenigd in de Groene Tafel) hebben hier ook herhaaldelijk op gewezen. Ook zij zijn voorstander van minimaal ingrijpen. Ingezaaide bermen zien er vaak ook minder natuurlijk uit.

Voorbeelden ingezaaide bermen

5. Waar is ecologisch maaibeheer mogelijk?

Ecologisch maaien is in principe mogelijk op alle hierboven beschreven grastypen.

6. Waar moet het gras kort blijven?

In de volgende situaties moet het maaibeheer in ieder geval intensief blijven:

Trapveldjes en speelterreinen

De trapveldjes en speelterreinen worden als vanouds kort gemaaid. Ook de losloopterreinen voor honden worden kort gemaaid.

Verkeersveiligheid

Alle plekken die overzichtelijk moeten blijven voor verkeersdeelnemers, zoals kruispunten en oversteekplaatsen, worden kort gemaaid. Ook lage bordjes moeten zichtbaar blijven.

Bereikbaarheid en uitvoerbaarheid

De machines die gebruikt worden voor kort gras zijn kleiner, lichter en wendbaarder dan de grotere machines die gebruikt worden voor het ecologische maaibeheer. Daarom is het ecologisch maaien niet overal uitvoerbaar. Denk daarbij aan bermen die erg smal zijn, of waarin veel bomen staan. Op deze plaatsen kan alleen het maaibeheer voor kort gras worden toegepast.

Randen

Tot nu toe werden alle randen langs wegen, fiets- en wandelpaden kort gemaaid. In het nieuwe voorstel gebeurt dit alleen daar waar nodig. De reden om de randen te maaien is overlast door overhangende begroeiing. Deze overlast treedt niet overal op. De randen die extra moeten worden gemaaid worden aangegeven in de bestekken.

7. Om welke oppervlaktes gaat het?

Alle locaties waar omvorming van intensief naar extensief c.q. ecologisch maaibeheer mogelijk is, zijn weergegeven op de zogenoemde omvormingskaarten. Deze zijn ter inzage beschikbaar. Voor kort gras (gazon) gaat het om 15-20% van het totale areaal aan bermen en graslanden. Van de bermen die nu 2x worden gemaaid zonder afvoer betreft het vrijwel 100%. Van bermen die nu zesmaal worden gemaaid zonder afvoer kan zo'n 67% worden omgevormd via extensief naar ecologisch maaibeheer. Voor alle bermen die nu vallen onder de categorie 'extensief of kruidenrijk' tenslotte, wordt voorgesteld om nu al over te gaan naar 'ecologisch'.

8. Gefaseerde invoering ecologisch maaibeheer, vier scenario's

Veel bermen zijn nog niet voldoende verschaald om al direct ecologisch te kunnen maaien op basis van voorkomende soorten. Zij bevatten nu immers nog voornamelijk grassen en weinig tot geen kruiden. We weten nog niet welke soorten er gaan verschijnen, wanneer zij zaad hebben gevormd en wat dus de beste maaitijdstippen zijn.

Deze bermen en graslanden kunnen beter eerst enkele jaren verschaald worden, door op de klassieke wijze tweemaal te maaien en af te voeren. Wanneer zij voldoende verschaald zijn en de kruiden tussen de grassen verschijnen, kan op basis van de aangetroffen soorten bepaald worden wat het gewenste ecologische maaibeheer moet worden. Op die manier wordt het best aangesloten bij de natuurlijke potenties van de betreffende locatie, en is daarmee de slagingskans het grootste.

De invoering van ecologisch maaibeheer kan stapsgewijs plaatsvinden op verschillende manieren: gefaseerd in tijd, gefaseerd naar stadsdeel, een combinatie daarvan, of bepaalde delen (nog) niet invoeren. Hieronder worden vier mogelijke scenario's beschreven.

In alle vier de scenario's gaan we ervanuit dat de bermen die nu al extensief worden beheerd (het huidige areaal 'kruidenrijk grasland'), inmiddels voldoende verschaald zijn om over te gaan naar ecologisch maaibeheer.

Voor alle andere grastypen beginnen we eerst met verschrallen, door middel van een extensief beheer van 2x maaien met afvoer. Dit is een tussenstap naar ecologisch maaien.

- Scenario 1: geleidelijke uitbreiding naar ecologisch maaien, per grastype.
- Scenario 2: idem, nu per stadsdeel.
- Scenario 3: alles eerst drie jaar verschrallen; na 3 jaar geleidelijke uitbreiding naar ecologisch maaien, per grastype (3a) resp. per stadsdeel (3b).
- Scenario 4: als 3a, maar voor de huidige geklepelde bermen vindt de laatste stap naar 'ecologisch' nog niet plaats (dit grastype betreft ons op één na grootste areaal, voornamelijk buitengebied). In de toekomst kan dan beoordeeld worden of, en zo ja waar, voor deze bermen omvorming naar ecologisch maaibeheer wenselijk is.

In de bijlage bij deze notitie worden de vier scenario's schematisch weergegeven. De tabel daaronder geeft het vergelijkend overzicht.

9. Alternatief scenario

De bermen die nu extensief worden beheerd, door twee- tot eenmaal te maaien met afvoer, laten al een gevarieerde kruidenrijkdom zien. In principe zijn deze bermen ieder moment klaar voor de transitie naar ecologisch maaien.

Omdat ecologisch maaien meer werkgangen met zich meebrengt dan het huidige extensieve maaibeheer-met-afvoer, brengt het ook meer kosten met zich mee. In de vier hierboven geschetste scenario's vindt de transitie naar een ecologisch maaibeheer telkens plaats in 5 à 6 jaar. Een mogelijkheid, aanvullend op de genoemde scenario's, is om voor alle bermen die nu nog niet verschaald zijn (de grastypen 'zonder afvoer') voorlopig wel te kiezen voor een transitie naar

extensief maaibeheer met afvoer, maar de laatste stap naar *ecologisch* maaien pas in de toekomst te nemen. Op die manier kan voor de bermen die nu nog niet verschaald zijn, later worden beoordeeld of en wanneer ze toe zijn aan de stap naar ecologisch maaien.

Hiervoor is in de bijlage het alternatieve scenario 5 opgenomen.

Dit scenario geeft geen uitvoering aan het raadsbesluit, wel betekent het voor alle nog niet verschaalde bermen een voorbereiding om de stap naar ecologisch maaibeheer later alsnog te nemen.

Bijlage 1

Scenario's omvorming via extensief naar ecologisch maaibeheer

Voor alle hieronder beschreven maatregelen geldt: omvorming waar mogelijk, zie par. 6.

Verklaring tabellen, van -> naar:

- a.** Alle huidig extensief met afvoer -> **ecologisch** (direct ingevoerd in alle vier de scenario's)
- b1** Kort gras zonder afvoer -> extensief met afvoer
- b2** -> **ecologisch**
- c1** 6x zonder afvoer -> extensief met afvoer
- c2** -> **ecologisch**
- d1** 2x zonder afvoer -> extensief met afvoer
- d2** -> **ecologisch**
- e1** 2x zonder afvoer talud -> extensief met afvoer
- e2** -> **ecologisch**

Scenario 1 – per grastype

Jaar	Maatregel	Verschil t.o.v. nu (€)	Verschil t.o.v. jaar ervoor (€)
2022	a, b1, c1	31.638	31.638
2023	a, b1, c1, d1, e1	53.802	22.164
2024	a, b2, c2, d1, e1	88.491	34.689
2025	a, b2, c2, d2, e1	139.221	50.730
2026	a, b2, t/m e2	178.900	39.678
2027 e.v.	Alles eco (waar mogelijk)	Afgerond 179.000 structureel	

Scenario 2 – per stadsdeel

Jaar	Stadsdeel, uitbreiding per jaar	Maatregel	Verschil t.o.v. nu (€)	Verschil t.o.v. jaar ervoor (€)
2022	Noord, Midden	a, b1 t/m e1	33.730	33.730
2023	Zuid	a, b1 t/m e1	53.809	20.079
2024	Noord	a, b2 t/m e2	90.344	36.535
2025	Midden	a, b2 t/m e2	115.393	25.049
2026	Zuid (1)	a, b2 t/m e2		
2027	Zuid (2)	a, b2 t/m e2	178.900	63.515
2028 e.v.		Alles eco (waar mogelijk)	Afgerond 179.000 structureel	

Scenario 3 – Eerst 3 jaar verschrallen

Scenario 3a, per grastype

Jaar	Maatregel	Verschil t.o.v. nu (€)	Verschil t.o.v. jaar ervoor (€)
2022	a , b1 t/m e1	53.802	53.802
2023	idem	53.802	0
2024	idem	53.802	0
2025	a , b2 , c2 , d1, e1	88.491	34.689
2026	a , b2 , c2 , d2 , e1	139.221	50.730
2027	a , b2 t/m e2	178.900	39.678
2028 e.v.	Alles eco (waar mogelijk)	Afgerond 179.000 structureel	

Scenario 3b, per stadsdeel

Jaar	Stadsdeel, uitbreiding per jaar	Maatregel	Verschil t.o.v. nu (€)	Verschil t.o.v. jaar ervoor (€)
2022		a , b1 t/m e1	53.802	53.802
2023		idem	53.802	0
2024		idem	53.802	0
2025	Noord en Midden	a , b2 t/m e2	115.386	61.584
2026	Zuid	a , b2 t/m e2	178.900	63.515
2027 e.v.		Alles eco (waar mogelijk)	Afgerond 179.000 structureel	

Scenario 4 – Alles omvormen naar ecologisch, m.u.v. geklepelde bermen (deze worden wel omgevormd naar extensief-met-afvoer).

Jaar	Maatregel	Verschil t.o.v. nu (€)	Verschil t.o.v. jaar ervoor (€)
2022	a , b1 t/m e1	53.802	53.802
2023	idem	53.802	0
2024	idem	53.802	0
2025	a , b2 , c2 , d1, e1	88.491	34.689
2026 e.v.	Pas later beoordelen of d2 en e2 wenselijk zijn; verder alles eco (waar mogelijk)	Afgerond 88.500 structureel	

Vergelijking scenario's 1 t/m 4

verschil t.o.v. nu

Jaar	Scenario 1	Scenario 2	Scenario 3a	Scenario 3b	Scenario 4
2022	31.638	33.730	53.802	53.802	53.802
2023	53.802	53.809	53.802	53.802	53.802
2024	88.491	90.344	53.802	53.802	53.802
2025	139.221	115.393	88.491	115.386	88.491
2026	178.900	147.147	139.221	178.900	
2027		178.900	178.900		
Totaal	Afgerond 179.000 structureel	Afgerond 179.000 structureel	Afgerond 179.000 structureel	Afgerond 179.000 structureel	Afgerond 88.500 structureel

Alternatief scenario:

Scenario 5 – Alléén huidig extensief-met-afvoer naar ecologisch, de andere grastypen naar extensief-met-afvoer

Verklaring tabellen, van -> naar:

- a Alle huidig extensief met afvoer -> ecologisch
- b Kort gras zonder afvoer -> extensief met afvoer
- c 6x zonder afvoer -> extensief met afvoer
- d 2x zonder afvoer -> extensief met afvoer
- e 2x zonder afvoer talud -> extensief met afvoer

Jaar	Maatregel	Verschil t.o.v. nu (€)	Verschil t.o.v. jaar ervoor (€)
2022	a, b, c, d, e	53.802	53.802
2023		Afgerond 53.800 structureel	